

Donderdag 6 januari 1916 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

In de laatste weken hebben zich in het vluchtelingenkamp te Gouda geen nieuwe gevallen van roodvonk voorgedaan. Het kamp is nu weer geopend en de Belgen mogen weer uitgaan tot 's avonds 7 uur. Later wordt deze tijd waarschijnlijk verlengd.

Een onderhoud met Emile Vandervelde.

De voorzitter van het uitvoerend comité van het internationaal socialistisch bureau, Emile Vandervelde, is in Den Haag aangekomen, voor een vergadering ter bespreking van de internationale toestand.

Het uitvoerend comité bestaat uit de Belgische leden Vandervelde, Anseele, Bernard, met de secretaris Huysmans, en de leden der Nederlandse delegatie Van Kol, Albarda en Wibaut. Aan de oproeping tot deze vergadering heeft Vandervelde te liever voldaan, omdat hij, in de regel te Londen verblijvend, op de hoogte is van de opvattingen der Engelse socialisten, terwijl hij in de kerstweek het congres der Franse partij heeft bijgewoond en dus in staat is, om ook omtrent de meningen van Franse socialisten de meest nauwkeurige inlichtingen te verschaffen.

Een redacteur van Het Volk heeft een onderhoud met hem gehad, waaraan wij het volgende ontlenen:

Er werd over het Franse congres gesproken; en Vandervelde verhaalde: de stemming in de Franse partij is voor de grote meerderheid deze: Frankrijk en België hebben als eerste plicht, hun land te verdedigen. De Duitse legers staan nog altijd te Noyon, op 60 km afstand van Parijs. In deze omstandigheden zijn het niet de Fransen, en niet de Belgen, die met de propaganda voor een goede

vrede hebben te beginnen; het zijn de volken, de partijen, wiens legers het grondgebied van hun tegenstander bezetten. Stel u voor, dat wij de Duitsers hadden teruggeworpen over de Rijn. Dan was het onze taak, ons te verzetten tegen de partijen in ons land, die een politiek van aanval, een politiek van annexatie, onder welke vorm dan ook, wilden voeren. Even stellig als ik nu voor de bevrijding van mijn land van de vreemde legers opkom, even stellig zou ik dan opkomen tegen annexatieplannen; maar hij wiens land gedeeltelijk bezet is door veroveraars, wie elke dag in het eigen land de vijand dreigt, hoe kan hij propaganda maken voor vrede? Dit is het denkbeeld, dat bij de Fransen alle andere overheerst.

Vandervelde zegde niet te begrijpen, waarom men in Duitsland aanstoot neemt aan de verklaring, dat het doel der entente-mogendheden is, het Pruisische militarisme te vernietigen. "De gedachte is niet bij mij opgekomen, zegde hij, aan de Duitsers te verbieden om hun land te verdedigen; als ik iets wil breken in Duitsland, is het niet anders dan het prestige, het overwicht, van een kaste, die onze Duitse partijgenoten zelf, tot het laatste ogenblik voor de oorlog toe, met al hun energie hebben bestreden."

Het deelnemen van sociaaldemocratische ministers aan de regeringen van Frankrijk en België achtte Vandervelde een waarborg, dat zolang zij daarin zitting hebben, annexatiepolitiek door de regeringen niet zal worden gevolgd.

Voorts heeft hij zich uitgelaten over de kwestie van Elzas Lotharingen, die ook naar zijn overtuiging een grote, zo niet de grootste, moeilijkheid zal zijn bij het sluiten van vrede.

De Franse partij stelt zich de herovering van de Elzas door Frankrijk ten doel en wil daarna aan de herwonnen provincies gelegenheid

geven, te verklaren, dat hun enig verlangen is, tot Frankrijk te behoren.

Is dat niet wat naïef, vroeg de redacteur van Het Volk, was het niet flinker, ronduit te erkennen, dat de Elzassers bij de beschikking over hun lot zelf ook een woord hebben mee te spreken?

Vandervelde antwoordde o.a.: De kwestie is ongetwijfeld van groot belang voor de hele Internationale, maar bovenal raakt zij hen, die de slachtoffers zijn geweest van de gewelddaad, die eertijds door Bebel en Liekknecht is gewraakt. De Duitse socialisten hebben zich over deze kwestie uitgesproken, de Fransen hebben haar in de resolutie van de kerstweek beantwoord. Het enige wat ik daaraan zou mogen toevoegen is, dat van de Fransen niet is te verwachten een halsstarrig vasthouden aan formules.

In een telegram uit Brussel spreekt het Wolffbureau de berichten over een grote schenking van Carnegie ten behoeven der Belgische krijgsgevangenen tegen. Er is geen woord van waar.

Nieuwe vonnissen in België.

Een correspondent in België van De Tijd meldt:

De voormalige bureeloverste in het Belgische ministerie van oorlog, Jozef Freyling, te Etterbeek, is ter dood veroordeeld, omdat hij – naar het heet – zich heeft schuldig gemaakt aan oorlogsverraad, door manschappen naar de vijand over te brengen en door schriftelijke betrekkingen over oorlogszaken te hebben onderhouden met personen van het vijandelijk leger. Wegens het helpen verspreiden van ophitsende geschriften, is hij bovendien veroordeeld tot een jaar gevangenis. Het doodvonnis is nog niet voltrokken wegens de slechte staat van gezondheid, waarin Freyling verkeert. Bovendien is hij nog

beschuldigd een organisatie te hebben in het leven geroepen om manschappen in staat te stellen zich bij het Belgische leger te voegen.

Tegelijk met dit vonnis zijn nog een 20-tal andere veroordelingen tot gevangenisstraf en boete uitgesproken. Deze veroordelingen hebben alle betrekking op het bevorderen van verspreiding van ophitsende geschriften en van oorlogsverraad door manschappen naar de vijand te voeren.

Onder de lijst der veroordeelden worden aangetroffen: pater Serafinus Vermeulen S. J. te Brussel, wegens het op verboden wijze bezorgen van brieven, veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf; Julius Petit, onderpastoor te Brussel, wegens het helpen verspreiden van smaadschriften, tot drie maanden gevangenis, met aftrek van een maand voorlopige hechtenis, plus 100 mark boete; Paul Damiens, geestelijke te Elsene, tot een maand gevangenisstraf en 500 mark boete, wegens het helpen overschrijden der grens; pater Paul Dom S. J. te Brussel, tot 300 mark boete wegens hetzelfde feit.

Voorts luiden enige der veroordelingen: Adolf de Keyser en Maria Henry, ieder tot 12 jaar en 1 maand dwangarbeid, wegens het brengen van manschappen over de grens en het helpen verspreiden van geschriften. Voor dezelfde feiten Lodewijk Poleunis tot 15 jaar dwangarbeid.

Te Havre is een besluit van de Belgische regering afgekondigd, waarbij een gouden boek wordt ingesteld, om de herinnering te bewaren aan de werken van edelmoedigheid en liefdadigheid, die gedurende de oorlog voor België zijn verricht.

Donderdag 6 januari 1916 – avondeditie

Nieuwjaar te Brussel.

Onze correspondent schrijft ons:

Op de eerste dagen van het nieuwe jaar hebben talrijke personen door persoonlijk bezoek of door het tekenen in het daartoe bestemde register in ons gezantschapsgebouw van hun belangstelling doen blijken.

Onze gezantschapsraad, de heer van Vollenhoven, ontving bezoeken van talrijke Belgische hoogwaardigheidsbekleders en van vele leden der Nederlandse kolonie, van wie wij noemen: de waarnemend burgemeester der hoofdstad Lemonnier met de schepenen, afgevaardigden van het Nationale Comité voor hulp en voeding en van het Comité Industriel, van welke lichamen de heer van Vollenhoven met de gezanten van de Verenigde Staten en van Spanje het beschermheerschap voert; voorts van het bestuur der Cantine du Soldat prisonnier, een werk dat op de volle belangstelling en steun van ons gezantschap mag rekenen, en nog vele andere. Ook de voorzitters van de verschillende Nederlandse verenigingen te Brussel en de gouverneur-generaal, zijne excellentie baron von Bissing, kwamen de gezantschapsraad hun opwachting maken.

In aansluiting hiermee kan ik nog berichten, dat dezer dagen op het gezantschap ter verdere doorzending ontvangen is een huldeblijk van Antwerpse ingezetenen voor de gemeente Rotterdam. Prachtig ingebonden werken, fraai gekalligrafeerd, bevatten de namen van de uitgewekenen van wie dit plan is uitgegaan, en toepasselijke tekeningen; het geheel besloten in een rijkversierd kistje. Daar een en ander voor de Rotterdammers een verrassing moet blijven, wil ik er op het ogenblik niet meer van zeggen, dan dat het dezer dagen ter bestemde plaats zal aankomen.

Algemeen Nederlands verbond.

Neerlandia deelt mede, dat aan de besturen der groepen en zelfstandige afdelingen is gemeld, dat het hoofdbestuur op verzoek van bestuurders van groep België heeft besloten de algemene vergadering tot wijziging der statuten, welke in april zou worden gehouden, tot nader order uit te stellen. Groep België heeft haar verzoek gegrond op de onmogelijkheid om gedurende de oorlog een algemene vergadering te beleggen tot bespreking der voorgestelde wijzigingen en tot benoeming van vertegenwoordigers voor de algemene verbondsvergadering, terwijl bovendien de overgrote meerderheid der Vlaamse leden het oktobernummer van Neerlandia, waarin het ontwerp der nieuwe Verbondswet is opgenomen, nog niet heeft ontvangen en zeer waarschijnlijk binnenkort ook wel geen kennis van dat ontwerp zal kunnen nemen.

Aan het verslag van de vergaderingen van het hoofdbestuur, op 6 en 20 november onder leiding van dr. H. J. Kiewiet de Jonge in Den Haag gehouden, ontlenuw wij het volgende:

De voorzitter zegt op 6 november:

“Voor de oorlog is er nooit sprake geweest van enige twijfel omtrent de verhouding van het A. N. V. in zijn geheel tot groep België als onderdeel. Vlaanderen heeft altijd een onafscheidelijk deel uitgemaakt van de staat België. Als zodanig heeft het gegolden van de oprichting van het Verbond en zijn eerste statuten af. Heeft nu de oorlog zulk een verandering gebracht in die verhouding, dat het Verbond thans Vlaanderen mag denken buiten het hechte Belgische staatsverband? Neen. Uit niets is gebleken, dat er wijziging is gekomen in die toestand. De staat België bestaat nog als voorheen: het feit, dat een groot deel van het grondgebied door de vijand is bezet, doet hier niets ter zake. Zolang dus de staat België zichzelf

gelijk blijft, moet de verhouding tussen het Verbond in zijn geheel en groep België als deel, dezelfde blijven. Daaruit volgt, dat van het Verbond niet mag worden verwacht, dat het in enig opzicht partij kiest tegen hen, die de staat België ongerept willen houden. Ons Verbond behoeft slechts de voorgeschreven verhouding te bewaren en als tweede gevolg daarvan zich te onthouden van elke daad, die de staat België kan schaden. Een uitdrukkelijke verklaring van partij kiezen voor de richting Vrij België zou nodeloos bedenking wekken, terwijl het gevolg van een dergelijke verklaring een rechtstreekse bestrijding zou zijn van de richtingen Vlaamsche Stem en Vlaamsche Post, die behalve dat het hier een strikt inwendige aangelegenheid van groep België geldt, de personen der leden van het hoofdbestuur naar hun beginselen verdeeld houdt. Volgens spreker is dus de weg voor het Verbond aangewezen in de strikte handhaving der verhouding tot groep België. Zelfs een anders luidende eenparige wens van de vertegenwoordigers van groep België in het hoofdbestuur, zou in die opvatting volgens hem geen wijziging mogen brengen. Het is voldoende, dat we in die houding volharden.”

Vervolgens wordt voorlezing gedaan van het volgende voorstel, in de vergadering van het bestuur van groep Nederland aangenomen:

“Het hoofdbestuur uit te nodigen onder zijn leiding een stamdag te houden, waarop de leden van het Verbond omtrent de grondvragen der Vlaamse en Zuid-Afrikaanse kwesties zullen worden ingelicht. In de eerste plaats door Nederlanders en voorts zoveel mogelijk door vertegenwoordigers der verschillende richtingen in Vlaanderen en Zuid-Afrika, zonder dat het Verbond daarbij partij kiest.”

In verband daarmee houdt een der leden (dit is prof Struycken) een rede, waarin hij het verlangen uit, dat het Verbond zal partij kiezen tegen die Vlamingen, die, zoals hij het voorstelt, het voortbestaan van de Belgische staat in gevaar brengen door hun aanvallen op de

Belgische regering. Men kent het standpunt van prof. Struycken uit het artikel, dat van zijn hand is verschenen bij zijn uittreden uit het bestuur van het Verbond.

De spreker zegt aan het slot, dat hij de onzijdigheid, tot nog toe door het bestuur betracht, gelijk stelt met een partij kiezen, waarvoor hij niet langer medeverantwoordelijk wil zijn. Zijn motie om dat te voorkomen is met een grote meerderheid van groep Nederland verworpen. Thans legt hij ze met een kleine toevoeging ter verduidelijking ook aan het hoofdbestuur voor. Ze luidt aldus:

“De vergadering, van oordeel dat het A. N. V. in het belang der Vlaamse zaak zelf zich niet onzijdig mag houden ten opzichte van de verschillende richtingen, die zich onder de Vlamingen in deze tijden doen kennen, verklaart, dat zij afkeurt iedere richting, die niet gedurende de oorlog aan het streven tot het herstel van de Belgische zelfstandigheid ieder ander streven ondergeschikt maakt.”

Een ander lid komt tegen de rede van de vorige spreker. De vergadering van het hoofdbestuur van het A. N. V. is geen politiek college. Zoveen is een politiek pleidooi gehouden voor België, zegt spreker, maar evenzeer zou het mogelijk zijn te betogen, dat wij alleen met Vlaanderen te maken hebben. Beter echter is het ons niet op politiek terrein te begeven.

Een ander lid meent als bestuurder van het Verbond een strikt neutrale houding te moeten voorstaan en daaraan zijn eigen persoonlijke mening ondergeschikt te moeten maken. Hij wijst er op dat, indien het A. N. V. partij zou willen kiezen, het bedanken van een groot aantal leden der andere partij daarvan het gevolg zou zijn, dat dan het verbond aanmerkelijk zou worden verzwakt. Bovendien zal in elk geval in een kwestie als deze groep België geraadpleegd moeten worden. Als de motie mocht worden aangenomen, zal het

niet onwaarschijnlijk zijn, dat de Vlaamse groep zich afscheidt. Veel onheil zal voor het verbond worden voorkomen, indien het zich boven de partijen blijft stellen.

Van andere zijde wordt instemming te kennen gegeven met de rede, uitgesproken ter verdediging van de ingediende motie. Ook deze spreker is van oordeel, dat het voornaamste streven van de Vlamingen op het oogenblik gericht moet zijn op het bevrijden van België van de buitenlandse vijand. Hij ziet in die opvatting geen groter gevaar voor het A. N. V. dan waardoor het reeds bedreigd wordt. De tweespalt is er en de crisis in het A. N. V. eist partij te kiezen.

Een spreker acht de motie niet voor behandeling vatbaar, als de Vlaamse leden afwezig zijn.

De voorsteller der motie, (wij geven het verslag van Neerlandia verkort weer en laten sprekers uitvallen) meent, dat de politieke kwestie het Verbond wel aangaat. Wie de Belgische zelfstandigheid tegenhoudt, houdt de Vlaamse beweging tegen. Het bestaan van het Verbond is door een der aanwezigen voorop gesteld, maar spreker is van oordeel, dat niet het bestaan der vereniging, maar het doel voorgaat, zelfs wanneer een grote uittreding van leden daarvan het gevolg zou zijn. Het A. N. V. moet in deze kleur bekennen, moet laten zien, hoe het staat ten opzichte van de stromingen, dan zal de redactie van Neerlandia ook weten, in welke geest zij heeft te schrijven.

Een lid wenst te doen uitkomen, dat de jarenlange tarding der Vlamingen van de zijde der Franskiljons hun tegenwoordige houding verklaart. Spreker kan hen niet veroordelen en kan dus met de motie niet meegaan.

De voorzitter moet opnieuw de aandacht vragen voor zijn reeds enige malen geuite opvatting. Nog steeds heeft onze verhouding tot groep België geen wijziging ondergaan; de toestand is nog als voor de oorlog. Wordt dit aanvaard, dan is ook voor Neerlandia verder de weg gewezen. Dan is ook van het hoofdbestuur niet te verwachten, dat het mee gaat met hen, die Vlaanderen onafhankelijk stellen van een herleefd België. Deze houding ligt in de historische lijn van het A. N. V.

Een der leden oordeelt, dat hetgeen de voorzitter in het midden bracht, geen bevredigende oplossing zou kunnen geven. Wij zouden dan partij kiezen voor de richting Vrij België, zij het dan ook op enigszins andere gronden dan de door andere sprekers aangevoerde.

De opmerking wordt gemaakt, dat het voorstel van het groepsbestuur in elk geval tot partij kiezen dwingt. Dit wordt door een andere spreker weerlegd, die er op wijst, dat in dat voorstel slechts de wens te kennen is gegeven om de leden van het A. N. V. en verdere belangstellenden over de verschillende stromingen te doen inlichten. Ook het slot van het voorstel wijst op de wens tot het bewaren van een neutrale houding.

Uit de verdere gedachtewisseling blijkt, dat een opvolging van het voorstel van het groepsbestuur niet gewenst wordt geacht. De vrees wordt geuit, dat een bijeenkomst, als door het groepsbestuur bedoeld, aan de stambelangen niet ten goede zou komen. Een vruchtbaar samenzijn als door het voorstel wordt beoogd, zal vermoedelijk niet mogelijk blijken. De meningen staan thans te sterk tegenover elkaar, de gemoederen zijn op het kookpunt. Bovendien is de stof nog in geen vijf bijeenkomsten te behandelen. Het zou een onuitvoerbaar pogen zijn om van weerszijden bezadigde sprekers te verkrijgen. Vlaanderen zou slechts door één richting worden vertegenwoordigd, evenals Afrika. Hier te lande zijn immers geen

aanhangers van Botha en Smits, bevoegd om zich op een openbare bijeenkomst te doen horen. Ook de moeilijkheden, ondervonden bij het in elkaar zetten van de op 16 oktober jl. te 's Gravenhage gehouden stamdag, doen vrezen voor het mislukken van een bijeenkomst als het groepsbestuur beoogt.

Wegens het vergevorderde uur wordt besloten het nemen van beslissingen tot een op 20 november te houden vergadering uit te stellen.

Intussen aanvaarden de aanwezige leden gaarne het aanbod van de voorzitter om nopens het te voeren beleid een artikel op te stellen, dit rond te zenden en het in de volgende vergadering te bespreken.

In de vergadering van 20 november is ook een Belgisch hoofdbestuur lid (Kesler) aanwezig. Deze heeft voor hij naar Holland ging een lang gesprek gehad met de voorzitter van zijn groep. Hij brengt de boodschap mee, dat het wenselijk is niet te raken aan de autonomie der groepen. Spreker verzoekt mede namens de voorzitter van de groep België, met wie hij in deze ook overleg heeft gepleegd, dat het hoofdbestuur de statutenwijziging voor onbepaalde tijd zou uitstellen. Wat nu de kwestie van partij kiezen betreft, als het hoofdbestuur in dit opzicht groep België zou willen binden, dan zou het mogelijk zijn, dat de leden van die groep het hoofdbestuur later in het ongelijk stelden. De besluiten in Nederland genomen, dienen daarom voor alles enkel en alleen uit een Noordnederlands oogpunt te worden beschouwd.

Een der leden zegt, dat het verschil van mening, dat zich in de boezem der vergadering heeft geopenbaard, niet zo groot is, dat geen middenweg zou kunnen worden gevonden. Toch gaat het niet aan, dat het Verbond de toestand zou blijven beschouwen alsof er geen oorlog was en voorbij zou gaan aan de verdeeldheid, welke

onder de Vlamingen in Nederland heerst. Spreker voelt veel voor de ingediende motie, maar acht ze te sterk, enkele woorden als “onzijdig”, “afkeurt” en “ondergeschikt” zouden verzacht kunnen worden. En dan zou een waarschuwing aan de verdwaasde Vlamingen duidelijk kunnen maken, dat het gevolg van hun gekemphaan kan zijn, dat in het eind de Gallische haan victorie kraait of de Duitse adelaar met de brokken gaat strijken. Spreker leest een bemiddelingsmotie voor van de volgende inhoud:

“De vergadering, betreurende de tweedracht onder de Vlamingen, die tijdens de oorlog in zo sterke mate is aan de dag gekomen, en daarin een gevaar ziende voor de Vlaamse zaak, voor nu en in de toekomst, bezweert de stamgenoten van Vlaanderen om tot eendracht te geraken, en zich aldus sterk te maken ter bevordering van het stambelang (met toevoeging al dan niet van) en verklaart, dat overigens de tegenwoordige omstandigheden geen wijzigingen noodzakelijk maken in de tot heden bestaande verhouding tussen het hoofdbestuur van het Algemeen Nederlands Verbond en de groep België.”

Het Belgische hoofdbestuurslid, gevraagd om zijn mening uit te spreken over de motie, zegt, dat hij meer voelt voor de bemiddelingsmotie, dat de andere motie hem te straf is. Maar groep België vraagt niet aan het hoofdbestuur zich uit te spreken. De motie is ontijdig. De Vlamingen zullen naar sprekers mening meer gebaat zijn met onthouding en wat toegevendheid ten opzichte van mogelijk te zelfstandig optreden van groep of afdelingen. Spreker zegt verder, dat het nooit is voorgekomen, dat groep Nederland zich met de zaken van groep België heeft bemoeid. Spreker wenst zich dan ook nadrukkelijk aan te sluiten bij wat de voorzitter in zijn laatste rondschrijven aan het hoofdbestuur heeft gezegd.

In die aanschrijving ontvouwt de voorzitter enigszins uitvoeriger zijn pleidooi voor onthouding.

Na enige gedachtewisseling stelt het Belgische lid voor, de ingediende motie aan het bestuur van groep België door te zenden ter behandeling, met verzoek er zich over uit te spreken. Het zou niet goed zijn als het hoofdbestuur in deze plaats uitspraak deed zonder groep Vlaanderen te hebben gehoord. Men kan haar zo maar niet berispen of wat voorschrijven.

De inzender van de oorspronkelijke motie komt tegen dit voorstel op. Hij wil nu klaarheid. Eerst moesten de Vlaamse heren van het hoofdbestuur worden gehoord, nu de Vlaamse groep. Spreker heeft haar mening niet nodig. De Vlamingen kunnen zich in het door de vijand bezet gebied niet openlijk en vrij uitspreken, en zijn ook veel minder goed van de loop der gebeurtenissen op de hoogte dan wij. Wij kunnen daarom thans beter voor de Vlaamse zaken oordelen dan de Vlaamse heren. Uitstel van behandeling der motie zou te lang duren. Er is gezegd: men heeft ons geen uitspraak gevaagd. Maar als er zulke brandende vraagstukken aan de orde van de dag zijn, gebiedt een gevoel van eigenwaarde een lichaam als het A. N. V. zich uit te spreken. De zaak is voldoende behandeld en rijp voor beslissing. Spreker wil weten of hij nog langer de medeverantwoordelijkheid kan dragen.

De daarop volgende gedachtewisseling, voornamelijk ten doel hebbende om de verschillende sprekers tot een vergelijk te brengen, levert niet het gewenste resultaat op. De vraag of de motie dan wel het voorstel om groep België te horen, het eerst in stemming zal worden gebracht, wordt ten gunste van het voorstel beslist met 8 tegen 1 stem en 1 buiten stemming.

Hierdoor is dus uitgemaakt, dat het hoofdbestuur in deze de wensen van groep België zal afwachten en is de motie, waarbij elk streven wordt veroordeeld, dat niet tot doel heeft de wederoprichting van de staat België, niet in behandeling genomen. De voosteller trekt haar dientengevolge in.

Het door een der leden geopperd denkbeeld om in Neerlandia door middel van een overzicht der Vlaamse pers, op gelijksoortige wijze als in de Nieuwe Courant geschiedt, de leden van het Verbond omtrent de Vlaamse stromingen voor te lichten, wordt niet aanvaard, omdat het onmogelijk wordt geacht maandelijks uit tal van artikelen zulk een overzicht samen te stellen.

Besloten wordt het groepsbestuur in de hiervoor aangegeven zin te schrijven, met bijvoeging, dat de vraag of het houden van een stamdag als bedoeld wordt wel behoort tot de bevoegdheid van het hoofdbestuur, buiten beschouwing zal worden gelaten.

In behandeling komt het voorstel van mr. van Es om een aantal voorname Nederlanders en Vlamingen uit te nodigen ter openbaarmaking in Neerlandia een antwoord te geven op de volgende vragen:

Acht ge het mogelijk, dat iets gedaan wordt voor het Vlaamse volk, hetzij thans, hetzij bij de vredesbesprekingen: a. door de Nederlandse staat; b. door het Nederlandse volk; c. door het Algemeen Nederlands Verbond? Zo ja, waarin zou die daad moeten bestaan? Besloten wordt een commissie te benoemen, die in overleg met de heer van Es de mogelijkheid van een uitvoering zal overwegen. De leden van het dagelijks bestuur worden in die commissie gekozen.

Een spreker vraagt: wat moet onze houding tegenover de Vlamingen zijn nu er de laatste tijd zoveel onder de Vlamingen is gebeurd? De Vlamingen hebben volgens hem niets van hun regering te verwachten, alles duidt er op, dat de regering de woorden van Rogier in toepassing wil brengen, dat ten behoeve van België het Vlaamse volk uitgeroeid moet worden; en na de oorlog zal er een entente Franco-Belge ontstaan. Alleen door de Vlaamse belangen voor te staan, wekken we al verdenking bij de Belgische regering maar door uit voorzichtigheid niets te doen, verliest het Verbond de achting van het publiek. We tonen geen sympathie voor de Vlamingen en houden ons overal buiten.

Een ander lid acht de scheuring een gevolg van de organisatie van het Verbond. De algemene voorzitter mag niet handelen buiten verantwoordelijkheid van de Vlaamse groep. Moet nu het Verbond neutraal zijn? De staat alleen is neutraal, personen en verenigingen moeten zich alleen buiten de strafwet houden. De regering kan zeggen: er bestaat geen volkenrecht meer, zoals blijkt uit het optreden van Engeland tegen de neutrale handel; en de regering kan dan zeggen "we krijgen er last mee, zwijg dus", maar zolang dat niet gebeurt, zijn we vrij in ons doen en laten. Totnogtoe was het Verbond bang voor een berisping en deze houding van het hoofdbestuur brengt ook groep Nederland in gevaar.

De voorzitter wijst er op, dat de dingen die men ziet, beheerst worden door de dingen die men niet ziet. Ook persoonlijk zou spreker dikwijls heel anders willen handelen, dan hij als voorzitter verplicht is te doen. Al het thans gesprokene komt er op neer, dat men de houding tegenover de Vlamingen aangenomen, niet goedkeurt. Maar de buitenstaanders zouden zelf hun eigen denkbeelden ook niet ten uitvoer kunnen brengen, als ze alles wisten. De Vlamingen zijn in de meest vijandige kampen verdeeld, en bijeenbrengen is niet mogelijk. Het geval is, dat in deze dagen de Hollanders weer hun

parmantigheid luchten, die hen in Zuid-Afrika zoveel kwaad heeft gedaan. Zij weten het beter dan de mensen zelf die het aangaat. Spreker stelt zich op het standpunt, dat de Vlamingen hun vetes onderling moeten uitvechten, zonder onze inmenging.

De zaak is: we zijn nu enigszins ingegroeid in de toestand die nu reeds meer dan een jaar voortduurt; velen van ons hebben nu durf gekregen, ze hunkeren naar inmenging; heel anders dan in het begin van de oorlog. Dat moeten zij weten. Maar het Verbond mag zijn ingeslagen weg niet verlaten en moet na de oorlog zijn zoals het voor de oorlog was, boven alle verdeeldheid verheven.

Een spreker kan niet nalaten mede te delen, dat hij, vroeger in de oppositie zijnde, thans tot de meerderheid behoort, omdat hij bemerkt heeft, dat de voorzitter van zeer veel de schuld krijgt, waarvoor eigenlijk het gehele hoofdbestuur aansprakelijk was.

Op de volgende vergadering komt de wenselijkheid aan de orde van het doen van een voorstel aan het hoofdbestuur om de Vlamingen gelegenheid te geven zich uit te spreken. De meningen blijken zeer verdeeld. Bij stemming wordt beslist, dat de zaak van de zogenaamde stamdag aan het hoofdbestuur zal worden overgelaten.

De heer Struycken stelt de volgende motie voor: "De vergadering, van oordeel dat het A. N. V. zich niet onzijdig mag houden ten opzichte van de verschillende richtingen, die zich onder de Vlamingen in deze tijden doen kennen, verklaart dat zij afkeurt iedere richting, die niet gedurende de oorlog aan het streven tot het herstel van de Belgische zelfstandigheid, ieder ander streven ondergeschikt maakt."

Volgens spreker mag geen Vlaming een andere eis stellen. Het herstel van België is noodzakelijk zowel voor de Vlamingen, als ook om

Nederland voor ondergang te behoeden. Iedere Vlaming die het herstel en de eenheid van België ondermijnt, brengt niet alleen zijn eigen zaak, maar ook Nederland in gevaar.

Enkele leden wijzen op het Frans gevaar en voelen veel voor de redenering van menig Vlaming: “mijn regering stuurde me steeds met een kluitje in het riet, daar is dus niet veel te verwachten. We vragen tegemoetkoming, maar de regering is Latijnsere dan ooit, en de Walen zijn scherper dan ooit.”

Een lid merkt nog op, dat het de plicht van het hoofdbestuur is te kiezen hoe we tegenover de Vlamingen moeten staan. Hoe kunnen de Vlamingen vertrouwen en moed putten uit de houding van het hoofdbestuur als het niets doet. We moeten de Vlamingen waarschuwen om niet eenzijdig te zijn, hen wijzen op het gevaar van Duitse opslorping. Maar we moeten met de Vlamingen onze stem verheffen tegenover de Belgische regering, opdat de Vlamingen recht zal geschieden en de oude toestanden van voor de oorlog niet meer worden bestendigd.

Een ander lid waarschuwt daarvoor: volgens hem is het neutrale Nederlandse standpunt het juist: door ons bij een der Vlaamse stromingen aan te sluiten lopen we gevaar dat tal van leden zullen bedanken. We moeten in zoverre neutraal blijven dat we alle Vlaamse partijen gelegenheid geven zich te uiten.

Nadat nog verschillende leden hun mening hebben kenbaar gemaakt, wordt de motie Struycken verworpen met 10 stemmen tegen, 3 voor en 1 blanco.

Tenslotte wordt het volgende voorstel met 11 tegen 3 stemmen aangenomen:

“Het hoofdbestuur uit te nodigen onder zijn leiding een stemming te houden, waarop de leden van het Verbond omtrent de grondvragen der Vlaamse en Zuid-Afrikaanse kwesties zullen worden ingelicht, in de eerste plaats door Nederlanders en voorts zoveel mogelijk door vertegenwoordigers der verschillende richtingen in Vlaanderen en Zuid-Afrika, zonder dat het Verbond daarbij partij kiest.”

Inzake het optreden der Utrechtse studentenafdeling keurt het hoofdbestuur eenstemmig het optreden van het dagelijks bestuur bij deze goed.

Verder bevat Neerlandia de volgende verklaring van mr. W. Thelen, Brussel; H. Meert, Gent; Joh. C. Kesler, Brussel; mej. R. de Guchtenaere, Gent en mr. Emiel Wildiers, Antwerpen, dd. Brussel, 12 december:

“Ondergetekende, Vlaamse leden in het hoofdbestuur, met onverzwakte kracht opkomende voor de onvervreembare taalrechten van hun volk en voor zijn recht op een toekomst die geen hinderpalen zal stellen op de weg van zijn algehele ontwikkeling in eigen taal, geven als hun mening te kennen:

1°. Dat het Algemeen Nederlands Verbond noch kerkelijke noch staatkundige partij kent en dat derhalve elke poging om het Verbond van de tot nog toe in acht genomen onzijdige houding te doen afzwakken, moet worden geweerd;

2°. Dat noch het hoofdbestuur (daar het vraagstukken die alleen België aangaan) noch het groepsbestuur België (zolang geen normale toestanden geschapen zijn en alle meningen niet vrij tot uiting kunnen komen), partij hebben te kiezen tussen de verschillende stromingen, die thans onder de Vlamingen bestaan;

3°. Dat vooral niet door afkeuring van enige richting de mogelijke onenigheid tussen alle Vlamingen, die, als leden van het Verbond, slechts streven naar verhoging van de zedelijke en stoffelijke kracht van de Nederlandse stam, alsmede naar handhaving en verbreiding van de Nederlandse taal zal worden geschapen, gekweekt of verscherpt;

4°. Dat de herziening van de wet van het Algemeen Nederlands Verbond dient uitgesteld te worden, totdat en groep België en groep Zuid-Afrika (lees de zelfstandige afdelingen in Zuid-Afrika) in de gelegenheid verkeren over het onderwerp te beraadslagen;

5°. Dat derhalve het uitstellen van de sub 4° bedoelde herziening, geen aanleiding kan geven tot verandering in de leiding van het hoofdbestuur.”